

Rzym i Watykan

miasto cesarzy i papieży

Bezdroża

**BEZPIECZNIE
W PODRÓŻY**

**ERGO
HESTIA®**

Autorka przewodnika: Agnieszka Masternak

Dziękujemy również autorkom, których teksty wykorzystano podczas opracowania przewodnika: Magdalenie Kubas, Agnieszce Liszce i Marii Lasce

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Redakcja i korekta: Dorota Felcenloben

Opracowanie kartograficzne: Grzegorz Marchut,
Maciej Drzniewicz, Szymon Markowicz

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

OSM (<http://www.openstreetmap.org>)

Zdjęcia na okładkach:

fot. © Branislav Senic, Lsantilli, Paolo Cipriani, Pavel Losevsky, Timehacker | Dreamstime.com; iStockphoto.com | maxphotography; pippawest, Vladimir Mucibabic | 123rf.com

Projekt okładki: Konrad Rządowski

Fotoedycja: Dorota Felcenloben, Katarzyna Leja

Skład: Corvado s.c.

Druk: Zakład Graficzny „Colonel” S.A., Kraków

Autorzy i wydawca przewodnika dołożyli wszelkich starań, by jego treść była jak najbardziej zgodna z rzeczywistością. Nie mogą jednak przyjąć odpowiedzialności za jakiegokolwiek skutki wynikłe z wykorzystania zawartych w nim informacji.

Będziemy wdzięczni naszym Czytelnikom za informacje dotyczące błędów i nieaktualnych danych. Wszelkie uwagi są dla nas cenne, ponieważ dzięki nim możemy poprawić kolejne wydania.

Prosimy kontaktować się z nami, używając poniższego adresu:

Bezdroża Sp. z o.o.

ul. Pychowicka 7, 30-364 Kraków

tel.: 12 2692961, faks: 12 2677711

e-mail: biuro@bezdroza.com.pl, <http://www.bezdroza.com.pl>

Klientów branżowych zapraszamy do składania zamówień

w Dziale Handlowym Grupy Wydawniczej Helion S.A.

tel.: 32 2309863 w. 123, faks: 32 3339256,

e-mail: zamawiam@helion.pl

Wydanie I, Kraków 2011

ISBN: 978-83-7661-136-5

Copyright © by Bezdroża Sp. z o.o., 2011

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę
- Księgarnia internetowa
- Lubię to!
- Nasza społeczność

Rzym i Watykan

Kup książkę

Poleć książkę

NAJWAŻNIEJSZE ZABYTKI ANTYCZNEGO RZYMU

Ara Pacis Augustiae

➔ s. 118

Ołtarz pokoju zbudowany w 13 r. p.n.e. na polecenie rzymskiego Senatu dla upamiętnienia Pax Romana, po ostatecznym podboju Hiszpanii i Galii przez Augusta. Imponujący monument wykuty w białym marmurze, ozdobiony pięknymi płaskorzeźbami ze scenami mitologicznymi.

Zamek św. Anioła

➔ s. 115

Obiekt powstał w II w. jako mauzoleum cesarza Hadriana. Spoczęli w nim wszyscy cesarze od Hadriana po Karakallę. Z biegiem wieków został przekształcony w watykańskie więzienie. Był również schronem, do którego udawali się papieże w razie niebezpieczeństwa. W Castel Sant' Angelo było również archiwum tajnych dokumentów.

fat. © Jan Dhrnek | Dreamstime.com

➔ Zamek św. Anioła

Forum, łuk i hale Trajana

➔ s. 164

Forum zostało zbudowane przez cesarza Trajana. Zachowała się bogato zdobiona, 40-metrowa kolumna, przykład jednego z niezliczonych zabytków starożytności w nienaruszonym stanie. Obok forum rozciągają się Mercati di Traiano – rodzaj antycznego centrum handlowego.

Forum Romanum

➔ s. 155

Dawne serce starożytnego Rzymu położone w dolinie pomiędzy Kapitołem, Palatynem, Kwirynałem i Eskwilinem. To tutaj skupiało się życie miasta, zarówno w czasach Królestwa, Republiki, jak i w okresie Cesarstwa.

fat. © Giancarlo Ligieri | Dreamstime.com

➔ Dawne serce starożytnego Rzymu

Koloseum

➔ s. 166

Świątelnia zachowany, największy rzymski amfiteatr wzniesiony przez Cesarza Wespazjana w 72 r. n.e. Dawne miejsce walk gladiatorów jest dziś swobodną wizytówką Wiecznego Miasta.

Hity Rzymu i Watykanu

fat. © Salorri | Dreamstime.com

➔ Koloseum

Łuk Konstancyntyna

➔ s. 165

Zbudowany w sąsiedztwie Koloseum, jest ostatnim łukiem triumfalnym starożytnego Rzymu. Usytuowany na drodze, którą wkraczali do miasta powracający z wypraw żołnierze. Miał uświetnić zwycięstwo Konstancyntyna nad Maksencjuszem na moście Mulwijskim.

fat. © Krzysztof Ślusarczyk | Dreamstime.com

➔ Fragment Łuku Konstancyntyna

Panteon

➔ s. 97

Świątynia wielu bóstw, majstersztyk rzymskiej architektury, przez ok. 1300 lat (aż do XV w.) była największą budowlą kopułową na świecie. Panteon był inspiracją i wzorcem dla wielu nowożytnych obiektów.

Termy Karakalli

➔ s. 151

Ruiny ogromnych rzymskich term, które były w stanie pomieścić 1,6 tys. osób. Znalaziono tu wiele cennych obiektów, które dziś można oglądać w rzymskich muzeach.

Largo di Torre Argentina

➔ s. 101

Ruchliwy plac miejski, w którego centrum znajduje się rozległy kompleks rzymskich ruin z czasów Republiki. To tutaj zasztyletowany Julisz Cezar wypowiedział swoje ostatnie zdanie: "I ty Brutusie przeciwno mnie".

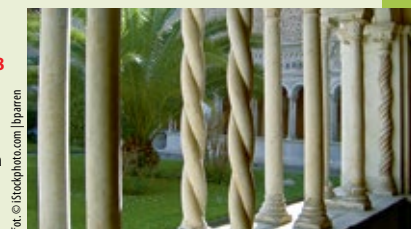
CZTERY NAJWAŻNIEJSZE BAZYLIKI PATRIARCHALNE

Bazylika św. Jana na Lateranie

(Basilica di San Giovanni in Laterano)

➔ s. 168

Wzniesiona w IV w. jako pierwsza rzymska bazylika, jest drugim pod względem ważności kościołem w Rzymie. Obecnie katedra diecezjalna biskupa Rzymu. Zanim papieże przenieśli się z Lateranu na Watykan pełniła rolę głównej świątyni chrześcijańskiej.

fat. © iStockphoto.com | bparren

➔ Krużganki bazyliki św. Jana na Lateranie

Bazylika św. Marii Większej (Basilica di Santa Maria Maggiore)

➔ s. 140

Położona na Eskwilinie ostatnia z czterech patriarchalnych bazylik Rzymu, poświęcona Matce Boskiej Śnieżnej. Bazylika została wzniesiona w V w., ale wielokrotnie przebudowywana, nosi ślady różnych epok i kryje wiele interesujących zabytków.

Bazylika św. Pawła za Murami (Basilica di San Paolo Fuori le Mura)

➔ s. 154

Druga co do wielkości po Bazylice św. Piotra świątynia w Rzymie, zbudowana w IV w. na miejscu, gdzie zginął św. Paweł.

► Bazylika św. Marii Większej

Bazylika św. Piotra (Basilica di San Pietro) ➔ s. 197

Zbudowana na miejscu męczeństwa św. Piotra, główny ośrodek kultu chrześcijańskiego i największy chrześcijański kościół na świecie. Arcydzieło renesansu i baroku, kryjące w swoim wnętrzu cenne dzieła, m.in. *Piętę* Michała Anioła.

NAJCIĘKAWSZE KOŚCIOŁY

Bazylika San Clemente ➔ s. 144

Świątynia położona na wzgórzu Celius jest jednym z ciekawszych rzymskich palimpsestów. Warstwami nakładają się na siebie budowle z kolejnych epok, począwszy od rzymskiego mitreum i domus z II w. n.e., poprzez chrześcijańskie świątynie z IV i XII w. n.e., aż do barokowych struktur.

► Wnętrze kościoła Santa Maria del Popolo

Kościół Il Gesù ➔ s. 100

Pierwszy kościół spełniający kontreformacyjne kryteria architektoniczne ustalone na soborze w Trydencie. Przez wiele lat był wzorem dla wielu barokowych budowli. W kościele znajdują się także poloniki: grób kard. Jerzego Radziwiłła oraz kaplica poświęcona polskiemu jezuitcie św. Andrzejowi Boboli.

Kościół Santa Maria del Popolo ➔ s. 123

Jeden z ciekawszych rzymskich świątyń. Niepozorna z zewnątrz, ale wewnątrz jest swoistą galerią sztuki, gromadzącą dzieła Caravaggia, Rafaela i Berniniego.

Kościół Santa Maria della Vittoria ➔ s. 136

Barokowy kościół na Eskwiline słynie przede wszystkim ze znajdującej się tu rzeźby Berniniego – *Ekstaza św. Teresy*.

Kościół Santa Maria in Cosmedin ➔ s. 173

Ciekawy, wczesnochrześcijański kościół odwiedzany przez turystów przede wszystkim ze względu na znajdujące się w jego przedsionku **Usta Prawdy** (Bocca della Verità) – kamienną tarczę przedstawiającą rzymskiego boga rzek, która, jak głosi legenda, każdemu kto skłamię włożywszy rękę do ust bożka, odgryzie dłoń.

► Usta Prawdy

► Plac handlowy kiedyś był miejscem egzekucji Giordana Bruna

NAJWSPANIALSZE PLACE

Campo dei Fiori ➔ s. 113

Zbudowany w miejscu, gdzie wznosił się kiedyś teatr Pompejusza. Reprezentacyjny plac, na którym odbywały się m.in. publiczne egzekucje (spłonął tu na stosie Giordano Bruno). Dziś miejsce pełni funkcję placu handlowego, a wieczorami spotyka się tutaj młodzież.

Piazza del Campidoglio ➔ s. 103

Plac wybudowany według projektu Michała Anioła. W centrum placu stoi kopia konnego pomnika Marka Aureliusza, którego oryginał znajduje się w pobliskich Muzeach Kapitolinijskich.

Piazza del Popolo ➔ s. 123

Plac, który kiedyś był pierwszym przystankiem dla pielgrzymów przybywających konsularną drogą Flaminia. Obecny wygląd zawdzięcza Giuseppe Valadierowi, który przebudował go w 1. poł. XIX w. w stylu klasycystycznym. Na środku placu stoi obelisk, a w północno-wschodniej części kościół Santa Maria del Popolo.

Piazza del Quirinale ➔ s. 132

Plac znajdujący się na legenarnym wzgórzu – Kwirynale. W tutejszym **Palazzo del Quirinale**, kiedyś letniej rezydencji papieża, znajduje się obecnie siedziba prezydenta republiki. Plac zdobi fontanna z posągami Dioskurów (I w. n.e.) i egipskim obeliskiem.

Piazza di Santa Maria in Trastevere ➔ s. 178

Gwary, główny plac urokliwej dzielnicy Zatybrze. Znajduje się tu **bazylika** o tej samej nazwie (XII w.), pierwsze miejsce maryjnego kultu w Rzymie. Na środku placu stoi fontanna – popularne miejsce spotkań miejscowej młodzieży i turystów.

Piazza di Spagna ➔ s. 120

Jeden z najslawniejszych rzymskich placów, biorący swoją nazwę od znajdującej się tu Ambasady Hiszpanii. Szczególnego charakteru nadają mu piękne, falujące **schody hiszpańskie** prowadzące na wzgórze Trinità dei Monti, gdzie wznosi się kościół pod takim samym wezwaniem.

Piazza Navona ➔ s. 108

Jeden z najwspanialszych barokowych placów Rzymu, powstały na ruinach stadionu Domicjana (I w. n.e.). W jego centrum stoi imponująca **Fontanna Czterech Rzek** autorstwa Berniniego, a naprzeciw kościół św. Agnieszki w Agnonie (San Agnese in Agone), projektu Borrominiego.

Piazza Venezia ➔ s. 91

Pierwszy renesansowy plac w Rzymie. Otacza go wiele interesujących budowli, jak renesansowy Pałac Wenecki (dziś siedziba muzeum) oraz Ołtarz Ojczyzny.

NAJPIĘKNIEJSZE FONTANNY

Fontana dei Quattro Fiumi ➔ s. 108

Symbolizująca cztery rzeki czterech kontynentów. Wspaniała barokowa fontanna autorstwa Gian Lorenza Berniniego znajduje się w centralnym punkcie Piazza Navona.

Fontana del Tritone ➔ s. 135

Fontanna Trytona na środku placu Barberini, projektu Berniniego, który wykonał ją na zlecenie papieża Urbana VIII Barberini.

Rzym – Wieczne Miasto, do którego „prowadzą wszystkie drogi”. Starożytne ruiny i nowoczesna metropolia. Zakurzone zaułki i najwspanialsze dzieła sztuki. Miasto łączące skrajności, stojące niegdyś na czele świata pogańskiego, a dziś będące centrum chrześcijaństwa. Przyciąga turystów z całego świata, szepcząc o potęgę i chwale, o pięknie zaklętym w budynkach i obrazach, o fascynacji i magii, które każą wracać do Miasta Siedmiu Wzgórz. Do Rzymu można przyjeżdżać wielokrotnie i zawsze odkrywamy coś nowego, zaskakującego i pięknego.

Rzym jest bardzo rozległym miastem i trzeba dobrze przygotować plan zwiedzania, by nie pominąć najważniejszych zabytków – zwłaszcza gdy zamierza się tu spędzić niewiele czasu. Osoby pragnące zostać dłużej w Wiecznym Mieście będą mogły zobaczyć naprawdę wiele atrakcji. Oprócz miejsc „obowiązkowych”, takich jak Koloseum czy Fontanna di Trevi, warto zwiedzić muzea, które są pełne prawdziwych skarbów sztuki (m. in. Galleria Borghese). Spacer po niezwykle urokliwych dzielnicach miasta, takich jak Testaccio będzie idealnym czasem relaksu i zadumy. Warto odpocząć nad Tybrem bądź w jednym z rzymskich parków zwanych „villami”, czy zjeść przepyszne lody, podziwiając panoramę Wiecznego Miasta ze wzgórza Gianicolo. Zawsze warto jednak rozpocząć podróż od ścisłego centrum Rzymu, które oszałamia liczbą i ogromem zabytków.

▶ Fontanna Neptuna na Piazza Navona

Kup książkę

Poleć książkę

Panteon, plac Wenecki i Kapitol

Wokół Panteonu i placu Weneckiego

Sercem Rzymu jest obszar położony pomiędzy budynkiem zwanym **Altare della Patria** (Ołtarz Ojczyzny określane też jako Monumento a Vittorio Emmanuele II, w skrócie Vittoriano – pomnik poświęcony pierwszemu królowi zjednoczonych Włoch), a **pałacem Montecitorio**, który obecnie stanowi siedzibę parlamentu włoskiego.

Wspomniany Ołtarz Ojczyzny znajduje się przy placu Weneckim. Ta ogromna biała budowla rzuca się w oczy jako pierwsza, mimo iż została zbudowana najpóźniej (1885–1911) ze stojących obecnie przy placu gmachów. Jest to drugi

foto: © iStockphoto.com / compassartkamera

▶ Altare della Patria jest krytykowany i podziwiany

największy budynek w Rzymie – rozmiarem ustępuje tylko Bazylice św. Piotra. Został zbudowany, aby upamiętnić niezwykle ważne wydarzenie, jakim było zjednoczenie Włoch i do dziś stanowi arenę ważnych uroczystości państwowych. Budynek otrzymał miano Ołtarza Ojczyzny tuż po I wojnie światowej, gdy stał się symbolicznym grobem nieznanego żołnierza (*Milite ignoto*). Okazałe schody centralne prowadzą turystów wprost do statui Dea Roma (Bogini Rzymu), otoczonej przez dwie płaskorzeźby będące prezentacją Triumfu patriotyzmu i Triumfu pracy. Tymczasem wspinając się bocznymi schodami, dociera się do ogromnego pomnika przedstawiającego Wiktora Emanuela II na koniu. Statuę wykonano w brązie a postać króla jest 16 razy większa niż w rzeczywistości. Ma 12 metrów i waży 50 ton. Uważni obserwatorzy spostrzegą też towarzyszące pomnikowi liczne symbole odnoszące się do Italii, takie jak przedstawienia włoskich miast czy regionów. Warto wiedzieć, że Altare della Patria nie jest budynkiem docenianym przez koneserów sztuki i architektury. Wiele osób traktuje go z lekceważeniem, podkreślając, że jest on najczystszy przejawem współczesnego kiczu i nazywają go złośliwie „tortem weselnym” lub „maszyną do pisania”.

Warto jednak wspiąć się po schodach budynku, bowiem z tarasu na górze rozciąga się widok na cały plac Wenecki, a także na drogę prowadzącą do Koloseum. Można także wyjechać przeźroczystą, panoramiczną windą na sam jego szczyt, skąd widać panoramę całego Rzymu. W budynku znajduje się muzeum poświęcone ruchowi zjednoczeniowemu Włoch (Museo del Risorgimento).

■ Museo del Risorgimento, Piazza Venezia; tel.: +39 06 6793598;

<http://www.risorgimento.it>; codz. 9.30–18.30; wstęp wolny; wjazd windą 7 EUR.

Kup książkę

Poleć książkę

Plac Wenecki został zbudowany w XV w. i był pierwszym renesansowym placem w Rzymie. Jego nazwa pochodzi od XV-wiecznego **Palazzo Venezia**, jednego z najwcześniej powstałych budynków renesansowych w Rzymie. Wykonany został wg projektu L.B. Albertiego na zlecenie weneckiego kardynała Barbo, późniejszego papieża Pawła II i był początkowo rezydencją papieską. Później mieściła się tutaj ambasada wenecka, stąd nazwa całego placu. W czasach Mussoliniego mieszkał tu sam „duce” (słynny jest balkon, z którego przemawiał), a więc to tutaj biło serce faszystowskich Włoch. Wnętrze pałacu kryje między innymi cenne zbiory arrasów, a także pierwsze renesansowe obrazy włoskie.

- **Palazzo Venezia, Via del Plebiscito 118; tel.: +39 06 32810, 6780131; wt.–nd. 8.30–19.30, zamkn. 1 I, 25 XII; wstęp 4 i 2 EUR, poniżej 18 i powyżej 65 lat wstęp wolny.**

Naprzeciw Pałacu Weneckiego znajduje się **siedziba Weneckiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego** (Palazzo delle Assicurazioni Generali di Venezia), budynek wzniesiony dużo później, ale naśladowujący styl Pałacu Weneckiego.

Kup książkę

Poleć książkę

Co ciekawe, mieściła się tam niegdyś słynna kawiarnia Caffè Faraglia, w której wieczorami gromadziła się śmietanka włoskiego dekadentyzmu ze słynnym pisarzem Gabrielem D'Annunzio na czele. Kawiarnia została niestety zamknięta w czasach dyktatury Mussoliniego, gdyż władze obawiały się, że w jej wnętrzach może być przygotowywany zamach na dyktatora.

Naprzeciw Pałacu Weneckiego, nieco w cieniu budynku towarzystwa ubezpieczeń, znajduje się nieduży **kościół Santa Maria di Loreto**. Tuż obok znajduje się druga świątynia (Santissimo Nome di Maria), wzniesiona by upamiętnić zwycięstwo Jana III Sobieskiego pod Wiedniem.

Nieco dalej na wschód od placu, przy Via della Pilotta 17, w Palazzo Colonna znajduje się **Galleria Colonna**. Mieści się ona w XVII-wiecznym Palazzo Colonna, należącym niegdyś do włoskiego możnego rodu Colonna, a jej początki sięgają lat 1654–65. Z wiekiem galeria powiększała swoje zbiory i dziś można tam zobaczyć wiele ważnych dzieł malarstwa, głównie włoskiego z XIV–XVIII w. oraz rzymskie rzeźby. Wśród wystawionych w galerii artystów warto wymienić m.in. Guercina, Bronzina, Rubensa, Tintoretta, Ghirlandaia, Palmę Starszego, Veronese'a oraz Carracciego. Dzieła rozmieszczone w trzech salach. Ponadto można zwiedzać apartamenty książeczki Izabeli, ale możliwe jest to jedynie dla grup powyżej 10 osób.

- **Galleria Colonna, Piazza SS. Apostoli 66, wejście od strony Via della Pilotta 17 lub – dla niepełnosprawnych – od strony Piazza SS. Apostoli 66; tel.: +39 06 6784350, 6794362, 69921022; <http://www.galleriacolonna.it>; sb. 9.00–13.00, zamkn. 25 VII–29 VIII; wstęp 10 i 8 EUR.**

Idąc wzdłuż Pałacu Weneckiego w stronę Ołtarza Ojczyzny, można zajrzeć na **Piazza San Marco**, przy którym znajduje się **kościół św. Marka** połączony z Pałacem Weneckim. Został wzniesiony w IV w., ale niemal całkowicie przebudowano go w latach 1455–71 na polecenie wspomnianego już kardynała Barbo. Renesansowa fasada kościoła przyozdobiona jest pięknym portykiem o trzech arkadach zwieńczonych łożą, z której to papież udzielał błogosławieństwa. Wnętrze jest w większości wykonane w stylu barokowym. Zachowały się w nim także nieliczne elementy renesansowe, jak kasetonowy strop z XIV w., dzieło Giovannino i Marco de Dolci. Szczególną uwagę warto zwrócić na mozaiki w absydzie, datowane na wiek IX, przedstawiające Chrystusa, apostołów i świętych. W pierwszej kaplicy po prawej można oglądać dzieła Palmy Młodszego, a w prezbiterium grobowiec dłuta Canovy. W zakrystii znajduje się ołtarz Nino da Fiesole. Na rogu placu św. Marka stoi antyczny posąg prawdopodobnie egipskiej bogini Izidy – władczyni nieba i ziemi, zwany popularnie Madame Lukrecja (przypominał kochankę króla Neapolu). Jest to przykład „mówiącego posągów”, dzięki którym mieszkańcy Rzymu mogli bez cenzury wyrażać często niepochlebne opinie na tematy społeczne czy polityczne.

Kup książkę

Poleć książkę

Plac Wenecki

foto: © Juegen Schomop | Dreamstime.com

- ▶ Kasetonowy strop z XIV w. w kościele św. Marka

pielgrzymów. Można tu uzyskać informacje na temat aktualnego programu papieskich audiencji i zgłosić swój udział w audiencji generalnej.

- **Polskie biuro informacji dla pielgrzymów, Via delle Boteghe Oscure 15; pn.–pt. 9.00–13.30, 16.00–19.00, sb. 9.00–12.00.**

Tuż przy kościele polskim znajduje się jedna z siedzib muzeum Museo Nazionale Romano – **Crypta Balbi**. Zajmuje ona otoczony portykami dziedziniec teatru Balbi, który został wzniesiony w 13 r. p.n.e. przez Lucjusza Corneliusza Balbo. Ta sekcja muzeum ma na celu przede wszystkim pokazanie, jak Wieczne Miasto zmieniało się na przestrzeni wieków. W ciekawy sposób wyeksponowane zostały wykopaliska prowadzone na terenie budynku.

foto: © Juegen Schomop | Dreamstime.com

- ▶ W Gallerii Doria Pamphili zgromadzona została największa prywatna kolekcja dzieł sztuki w Rzymie

Kup książkę

Przy odchodzącej od placu Via delle Boteghe Oscure, znajduje się polski **kościół św. Stanisława**. Jego początki sięgają pontyfikatu Grzegorza XIII (XVI w.). Prócz świątyni mieściło się tu również hospicjum dla Polaków przebywających w Rzymie. We wnętrzu kościoła znajdują się liczne obrazy przedstawiające historie z życia polskich świętych. W każdą niedzielę można uczestniczyć we mszy świętej odprawianej w języku polskim. Przy kościele od niedawna działa polskie biuro informacji dla

Przy placu Weneckim, na styku z ulicą del Corso wznosi się jeszcze jeden pałac, słynny z tego, że mieszkała w nim matka Napoleona. Nie dziwi więc nazwa pałacu: Palazzo Bonaparte.

Sama **Via del Corso** (starożytna Via Lata), jedna z bardziej charakterystycznych i zatłoczonych przez turystów ulic Rzymu, biegnie od Piazza Venezia do Piazza del Popolo i ma długość ok. 1,5 km. W XV w. zyskała status „ulicy karnawału” – to tędy przechodziły korowody, a także odbywały się tradycyjne wyścigi konne – bierze się stąd jej nazwa (*corsa* to po włosku 'bieg'). Obecnie Via del Corso jest przede wszystkim ulicą sklepów, a poza tym łączy najważniejsze zabytki w mieście, a zatem będąc w Rzymie nie sposób ją ominąć. Północna część Via del Corso jest zamknięta dla ruchu samochodowego i przeznaczona na deptak dla turystów.

Poleć książkę

Przy Via del Corso usytuowane jest wejście do **Galerii Doria Pamphili** mającej siedzibę w rokokowym Palazzo Doria Pamphili. Budynek pochodzi z XV w., a obecna fasada datowana jest na połowę XVII w. Zwiedzającym udostępnione są apartamenty zwane *di Rappresentanza*. W galerii zgromadzona została największa prywatna kolekcja w Rzymie. Znajdują się tu dzieła malarstwa włoskiego, m.in. Tycjana, Guerencina, Filippo Lippiego, Domenichina, Tintoretta, Rafaela, Salvatora Rosy, Anibale Carracciiego oraz Caravaggia. Można tu podziwiać także kilka ważnych dzieł malarstwa europejskiego, m.in. Memlinga, Claude'a Lorraina, Breughla, Bordona i Velasqueza, a także rzeźby (m.in. Berniniego). Nazwa pałacu i galerii związana jest z rodziną Doriów, słynną ze swej niechęci wobec faszyzmu. Po wojnie jeden z Doriów został burmistrzem Rzymu. W rozległym pałacu mieści się także **siedziba Polskiej Akademii Nauk**, z okazałą biblioteką, kryjącą skarby polskiej literatury (wejście od strony Vicolo Doria).

- **Galleria Doria Pamphili, Via del Corso 305; tel.: +39 06 6797323; <http://www.doriapamphilij.it>; codz. 10.00–17.00 (kasa do 16.15), zamkn. Wielka Niedziela, 1 I, 1 V, 15 VIII, 25 XII; wstęp 9 i 7 EUR.**

Jeżeli za Palazzo Doria skrócimy z Via del Corso w drugą uliczkę po lewej, zobaczymy barokowy **kościół św. Ignacego** (Chiesa di San Ignazio). Zaprojektowany został przez Carlo Maderno w 1626 r. na polecenie kardynała Ludovisi (późniejszego papieża Grzegorza XV), zgodnie z modelem kościoła Il Gesù. Wielkie wrażenie robi sklepienie z freskami Andrea Pozzo, na którym za pomocą iluzji nadającej malowidłu niezwykłą głębię i dynamikę, została przedstawiona gloria św. patrona. Artysta wykorzystując efekty iluzjonizmu perspektywicznego, wzbogacił kościół o kopułę, której w rzeczywistości nie ma. Na uwagę zasługuje także pomnik nagrobny Grzegorza V z kolorowego marmuru w kaplicy Ludovisi oraz statua św. Ignacego (XVIII w.). Wokół kościoła rozciąga się ciekawy architektonicznie plac:

foto: © Stockphoto.com | ROMA0510

- ▶ Fontanna przed Panteonem

Kup książkę

Poleć książkę

foto: © iStockphoto.com | andr

► Rokoko w Rzymie – kościół św. Marii Magdaleny

Piazza di Sant' Ignazio, który kształtem przypomina scenę teatralną. Taki był zamysł projektanta placu Filippo Raguzziniego, który upodobał sobie styl rokoka. Mówi się, że budynki przy placu zostały ustawione w dziwny sposób, aby odwrócić uwagę przechodniów od zbyt wysokiej fasady kościoła św. Ignacego.

Z placem sąsiaduje Piazza di Pietra, na którym oglądać można dość dobrze zachowane **pozostałości świątyni cesarza Hadriana** (II w. n.e.). Z antycznej budowli zachowało się przede wszystkim 11 korynckich kolumn z białego marmuru i część architrawu (oryginalnie tworzyło go 13 kolumn na dłuższym boku i 8 na krótszym). Zostały one „wchłonięte” przez nowszy budynek – zaprojektowany przez Fede-

rico Fontanę – **Palazzo della Dogana**. Mieści się tu obecnie Giełda Papierów Wartościowych oraz siedziba Izby Handlowej. To doskonały przykład rewitalizacji antycznego obiektu.

Blisko stąd do kolejnego placu, na który zdecydowanie warto zaglądnąć – **Piazza Colonna**, który powstał z woli papieża Sykstusa VI na pocz. XV w. Plac na planie kwadratu zawdzięcza swą nazwę umieszczonej w jego centrum marmurowej **Kolumnie Marka Aureliusza**. Obiegająca ją pasowo dekoracja reliefowa przedstawia dzieje wojen cesarza przeciw Markomanom, Kwadom i Sarmatom. Oryginalnie kolumnę wieńczyły posągi cesarza i jego małżonki, które zastąpiono podczas pontyfikatu Sykstusa V statua św. Pawła ze złoczonego brązu. Przy placu stoi **Palazzo Chigi** – niegdyś siedziba ambasady Austro-Węgier, obecnie Prezydium Rady Ministrów. Przed pałacem często urządzone są różnego rodzaju manifestacje i protesty. Na przeciwnej ścianie, pomiędzy budynkami znajduje się XVI-wieczny kościółek – **Chiesa dei Santi Bartolomeo e Alessandro dei Bergamaschi** (kościół św. św. Bartłomieja i Aleksandra Bergamasch), zwany też Santa Maria della Pietà – od płaskorzeźby w portalu, wykonanej przez uczniów Berniniego. W budynku z zegarem i napisem „Il Tempo” mieści się redakcja ważnego dziennika włoskiego o tej nazwie. Umieszczona w pobliżu kolumny **fontanna** została zaprojektowana przez Giacomo della Porta. Po przeciwnej stronie Via del Corso wznosi się **galeria Colonna** (nie mylić z galerią sztuki, zob. s. 93), zwana też Galeria Alberto Sordi, na cześć słynnego włoskiego aktora. Została ona wybudowana w latach 20. XX w., na wzór wielkich magazynów mody w stylu *liberty*.

Piazza Colonna łączy się z placem **Montecitorio**, przy którym wznosi się pałac z XVII w. o tej samej nazwie. Budowę pałacu, który od 1871 r. stanowi siedzibę parlamentu, rozpoczął, z polecenia papieża Innocentego X, Gian Lorenzo Bernini, a projekt sfinalizował Carlo Fontana. Wnętrza

Kup książkę

Poleć książkę

ozdobione są obrazami takich włoskich artystów, jak m.in: Carlo Carrà, Georgio de Chirico, Ottho Rosai oraz Veronese (*Wesele w Kanie Galilejskiej*). Na co dzień nie są one dostępne zwiedzającym, tylko w niektóre dni w roku czyniony jest wyjątek.

Na środku placu znajduje się egipski obelisk **Psammetico II** z VI w. p.n.e. Został tu sprowadzony przez Augusta jako część zegara słonecznego. Niedaleko stąd do Piazza Capranica i **kościół św. Marii Magdaleny**, stanowiącego jeden z nielicznych, a do tego znakomych przykładów rokoka w Rzymie.

Styl rokoko nie był powszechnie stosowany do ozdabiania budowli sakralnych. Niezwykle bogate zdobienia fasady wykonanej w 1735 r. przez Giuseppe Sardiego sprawiły nawet, że świątynia była przez niektórych krytykowana i nazywano ją „cukierkowym kościołem”, ponieważ przypominała dekorację na cieście. Budowę kościoła rozpoczęto w XVII w., ale konsekracji nowej świątyni dokonano dopiero w roku 1727. W kościele pracowało na przemian kilku architektów, m.in. Carlo Fontana i Giovanni Antonio de Rossi, jednak dopiero Sardiemu udało się dokończyć dzieło. Jednonawowe wnętrze posiada liczne kaplice. W jednej z nich znajduje się piękna statua św. Marii Magdaleny, z którą wiąże się legenda, jakoby miała ona ocalić Rzym przed powodzią w 1598 r. W kościele znaleźć można również grób św. Kamila, a poświęcona na nim woda podobno świetnie działa jako lekarstwo na ból. Godna zobaczenia jest także bardzo bogato zdobiona zakrystia w stylu rokoko.

Najważniejszym zabytkiem opisanej okolicy jest jednak **Panteon**, który był największą budowlą kopułową na świecie przez około 1300 lat, aż do XV w. Budynek Panteonu jest przykładem doskonałości i harmonii architektury starożytnej (zbudowano go na planie koła, a wysokość budynku – 43 m – równa jest jego średnicy). Dziś to jedna z najwspanialszych i najlepiej zachowanych budowli z czasów starożytnego Rzymu. Ten okazały gmach powstał w II w. n.e. za panowania cesarza Hadriana na Polu Marsowym jako świątynia pogańska poświęcona wszystkim bogom (łac. *pan* – ‘wszystko’, *teos* – ‘bóg’). Kopuła Panteonu miała w zamyśle przedstawiać gwiazdne sklepienie. Ciekawym rozwiązaniem jest oświetlenie – jedynym źródłem światła jest bowiem otwór w dachu o średnicy 9 m, symbolizujący

foto: © Bon Chapple Studios | Dreamstime.com

► Panteon

Kup książkę

Poleć książkę

© Gian Boglietti / Dreamstime.com

▶ Panteon warto odwiedzić ze względu na piękne malowidła

w doskonałym stanie głównie dzięki przekształceniu jej już w VII w. w kościół katolicki pw. Matki Boskiej i Męczenników. Jest to jeden z lepszych przykładów budynków służących niegdyś kultowi pogańskiemu, które zostały przekształcone bez większych zmian w świątynie chrześcijańskiej. Nie oznacza to jednak, że jego pierwotny wygląd pozostał w nienaruszonym stanie. W roku 663 na polecenie cesarza Konstansa II zdjęto brązowe, pozłacane płytki z powodu braku kruszcu do bicia monet. Zaś w XVI w. na polecenie papieża Urbana VIII Barberini usunięto brązowe belkowanie z przed-

siwności. Taki sposób iluminacji wnętrza przyniósł niezwykle ciekawe efekty wizualne.

Wejście do budynku otwiera portyk, w którym znajduje się napis mówiący o powstaniu Panteonu. Brzmi on: M. AGRIPPA. L.F. COS TERTIVM FECIT, co dosłownie oznacza „Wzniesiony przez Marka Agryppę, syna Lucjusza, konsula po raz trzeci” i informuje, że pierwszym pomysłodawcą i konstruktorem Panteonu był właśnie rzymski konsul Marek Agrypa. Hadrian zaś dokonał przebudowy budynku, wzorując się częściowo na greckich modelach architektury, czego przykładem jest wspomniany wyżej portyk, na który składa się osiemnaście kolumn. Kontrastuje on wyraźnie z pozostałą częścią budynku stanowiącą przykład architektury etruskiej wykorzystującej plan koła. Budowla przetrwała

do doskonałego stanu głównie dzięki przekształceniu jej już w VII w. w kościół katolicki pw. Matki Boskiej i Męczenników. Jest to jeden z lepszych przykładów budynków służących niegdyś kultowi pogańskiemu, które zostały przekształcone bez większych zmian w świątynie chrześcijańskiej. Nie oznacza to jednak, że jego pierwotny wygląd pozostał w nienaruszonym stanie. W roku 663 na polecenie cesarza Konstansa II zdjęto brązowe, pozłacane płytki z powodu braku kruszcu do bicia monet. Zaś w XVI w. na polecenie papieża Urbana VIII Barberini usunięto brązowe belkowanie z przed-

sionka, by z przetopionego materiału odlać baldachim stojący nad grobem św. Piotra (zob. ramka str. 199) oraz armaty dla Castel San Angelo. W XIV w. Panteon został zaś zamieniony w fortecę. Odnowiono go jednak w okresie renesansu. Pracami kierował Rafael Santi, który później został w nim pochowany. W Panteonie pochowani zostali również inni wielcy artyści: Annibale Carracci, Taddeo Zuccari, Baldassare Peruzzi oraz niektórzy królowie Włoch (m.in. Wiktor Emanuel II).

Przed świątynią znajduje się sześciometrowy obelisk pochodzący z czasów faraona Ramzesa II. Góruje on nad fontanną, w której można zanurzyć ręce w upalny dzień.

© Scubabarek / Dreamstime.com

▶ Kościół Santa Maria sopra Minerva

Kup książkę

Poleć książkę

Idealna konstrukcja budynku stała się inspiracją dla wielu architektów na całym świecie. Co ciekawe, właśnie na Panteonie wzorowany był kościół św. Aleksandra znajdujący się w Warszawie przy placu Trzech Krzyży.

■ **Pantheon, Piazza della Rotonda; pn.–sb. 8.30–19.30, nd. 9.00–18.00, święta 9.00–13.30, zamkn. 1 I, 1 V, 25 XII; wstęp wolny.**

Stojący niedaleko Panteonu przy placu Minerwy (Piazza della Minerva) **kościół Santa Maria sopra Minerva** jest jednym z bardzo nielicznych w Rzymie przykładów architektury gotyckiej. Jednakże fasada tej trzynawowej świątyni zbudowanej na planie bazyliki jest już renesansowa. Kościół oo. dominikanów powstał w XIII w. na gruzach wcześniejszego budynku pogańskiej świątyni poświęconej rzymskiej bogini mądrości, nauki, sztuki i literatury – Minerwie. Co ciekawe, znajdują się tu ogromne tablice informujące zwiedzających o tym, jak to w przeszłości wody Tybru zalewały miasto, z oznaczeniami, dokąd dotarła woda. Niektóre informacje zostały wyryte jeszcze w okresie renesansu, inne na początku XIX w. Na uwagę zasługuje również wnętrze kościoła, będące istnym skarbcem sztuki włoskiej. Rzymski renesans jest szczególnie widoczny na przykładzie nagrobków słynnych papieży z rodziny Medici, Leona X czy Klemensa VII, wykonanych przez Antonio da Sangallo. Warto zatrzymać się też na chwilę przy kaplicy Aldobrandini i przy rzeźbie zamartwychwstałego Chrystusa (*Cristo Risorto*), autorstwa Michała Anioła. Niezwykle ciekawe są również sceny z życia św. Tomasza, które można oglądać na freskach wykonanych przez Filippino Lippię w kaplicy Caraffa. W kościele z łatwością odnaleźć można również akcenty polskie. Znajdują się tu bowiem groby trzech Polaków: Antoniego Monasterskiego – biskupa przemyskiego, Witolda Stablewskiego i Józefa Korwin-Szymanowskiego – generała z okresu powstania listopadowego. Można odnaleźć także papieskie grobowce Pawła IV i Urbana VII, a po lewej stronie chóru, w dość mrocznym przejściu znajduje się kamień nagrobny włoskiego malarza okresu renesansu, dominikanina Fra Angelico, kanonizowanego przez Jana Pawła II. Pod głównym ołtarzem mieści się grób Katarzyny ze Sieny, patronki Włoch, która zmarła w 1380 r.

Warto również wspomnieć, że to właśnie w tym kościele znajdowała się siedziba Santo Ufficio, powołanego do zwalczania herezji, przed

Grób św. Katarzyny ze Sieny

Z grobem św. Katarzyny ze Sieny wiąże się dawny, niezwykle ciekawy zwyczaj. Co roku odbywała się tu ceremonia przeznaczona dla młodych kobiet, które chciały wyjść za mąż lub wstąpić do zakonu. Przybywały one tłumnie do grobu św. Katarzyny, przynosząc jej pieniądze. Ubrane były na biało z welonami zakrywającymi twarz. Te, które chciały wyjść za mąż, płaciły mniej niż te, których zamiarem było wstąpienie do zakonu. W corocznej ceremonii uczestniczył również papież.

© Sharfman2008 / Dreamstime.com

▶ Obelisk podtrzymywany jest przez słonia

Kup książkę

Poleć książkę

fol. © William Perry | Dreamstime.com

► Kościół Il Gesù był wzorem dla innych świątyń w całej Europie

którym w 1633 r. stanął i został skazany Galileusz. Przed kościołem, w centralnej części placu wznosi się niewielki **posąg Minierwy**. Jest to obelisk egipski, na którym widnieją hieroglify związane z egipską boginią Neit, która była odpowiedniczką rzymskiej Minierwy. Mówi się, że obelisk znaleźli dominikanie w ogrodzie przylegającym do klasztoru i zdecydowali się na umieszczenie go przed kościołem. Obelisk podtrzymywany jest przez statuę przedstawiającą słońca, zaprojektowaną przez samego Berniniego. Ze względu na niewielkie rozmiary jest żartobliwie nazywana „prosiaczkim”.

Z kościołem sąsiaduje Via Pie'di Marmo, ulica zwana tak ze względu na stojący przy niej posąg wielkiej marmurowej stopy odzianej w rzymski sandał. Ta niezwykła rzeźba pochodzi prawdopodobnie z mieszczącej się niegdyś w tych okolicach świątyni egipskiej bogini Izdy. Odchodzi od niej Via del Gesù, którą dojdziemy do słynnego **kościółka Il Gesù**. Świątynia powstała w 1594 r. jako siedziba jezuitów, na zlecenie Aleksandra Farnese. Był to pierwszy kościół, który odpowiadał kryteriom architektonicznym ustalonym na soborze w Trydencie i w swej formie nawiązuje do głównych założeń kontreformacyjnych. Projekt budowli, będącej przykładem, przejściowego pomiędzy renesansem a barokiem, stylu manierystycznego, wykonał Vignola. Autorem fasady jest natomiast słynny Giacomo della Porta. Dokonał on również modyfikacji kopuły. Dwie najwspanialsze kaplice poświęcone są św. Franciszkowi Ksaweremu, który zginął jako męczennik na misji w Chinach w 1552 r., oraz św. Ignacemu Loyoli, założycielowi zakonu

Wiatr na placu

Z miejscem tym wiąże się jedna z najstarszych legend rzymskich. Ponoć czuje się tu nieustannie powiew wiatru. Rzymianie wierzą, że niegdyś wraz z wiatrem przybył w to miejsce sam diabeł. Ciekawość zmusiła go do wejścia do kościoła Il Gesù. Wiatr miał na niego zaczekać na placu. Jednak szatanowi nie udało się wyjść z kościoła, a wiatr czeka na niego do dziś.

jezuitów, który zainicjował budowę świątyni. Jego relikwie umieszczone są pod głównym ołtarzem.

Statua św. Ignacego w prawo od prezbiterium została wykonana przez Canovę. Sklepienie kolebkowe pokryte jest freskami przedstawiającymi scenę *Zwycięstwa w imię Jezusa*, autorstwa Gaulliego. W kościele znajduje się również grób kardynała Jerzego Radziwiłła. Warto pamiętać, że na świątyni Il Gesù wzorowało się wielu architektów. Świetnym przykładem

naśladownictwa tego typu konstrukcji architektonicznej jest kościół pod wezwaniem św. św. Piotra i Pawła w Krakowie przy ulicy Grodzkiej.

Znajdujący się na zachód od kościoła Il Gesù plac – **Largo di Torre Argentina** – wzięł swą nazwę od wieży zbudowanej przez biskupa Burckhardta na pocz. XVI w., która od miejsca z którego pochodził – Strasburga (łac. *Argentoratum*) określana była jako Torre Aregentoratina. Wbrew pozorom nie jest to jednak wieża, którą obecnie widać na placu (średniowieczna Torre del Papito).

Wykopiska prowadzone tutaj na pocz. XX w. ujawniły starożytny kompleks, na który składały się cztery świątynie rzymskie. To właśnie na tym placu zbierał się rzymski senat i to tutaj dokonano chyba najśłynniejszego w dziejach morderstwa, którego ofiarą padł Juliusz Cezar. Dziś miejsce to słynie przede wszystkim z obecności... kotów, które szczególnie upodobały sobie rzymskie ruiny. Koty dokarmiane są przez mieszkańców Rzymu i oczywiście przez turystów. Przy Largo di Torre Argentina wznosi się również gmach **teatru** (Teatro Argentina) powstały w 1732 r., w którym niegdyś wystawiano dzieła twórców tak wybitnych, jak Verdi czy Rossini. W bezpośrednim sąsiedztwie (przy Via del Sudario 44) mieści się niewielkie, ale bardzo interesujące **Muzeum Teatru** (<http://www.burcardo.org/museo>) z kolekcją marionetek, plakatów, kostiumów i fotografii teatralnych, w tym eksponatów poświęconych *commedii dell'arte* i teatrowi orientalnemu. Jest tu również bogata biblioteka tematyczna.

Warto pamiętać, że z **Largo di Torre Argentina** bardzo łatwo dostać się do jednej z najbardziej urokliwych dzielnic Rzymu, a mianowicie na Zatybrze (zob. s. 178).

Idąc od Largo di Torre Argentina ulicą Corso Vittorio Emanuele II, nie sposób nie zauważyć dużego **kościółka Sant'Andrea della Valle**. Miał on konkurować z samą Bazyliką św. Piotra. Jego kopuła jest faktycznie drugą co do wielkości w Rzymie. Fasady kościoła pilnuje ogromna figura anioła z rozpostartymi skrzydłami, z którą związane są liczne opowieści. Według niektórych miała ona maskować niedoskonałości fasady. Statua była niejednokrotnie krytykowana, nawet przez samego papieża

fol. © fabmax | Fotolia.com

► Largo di Torre Argentina

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Rzym i Watykan

Przewodniki rekreacyjne opisują najciekawsze regiony i miasta – absolutnie nie do pominięcia na trasie podróży. Liczne **informacje praktyczne** pozwalają zaplanować udany pobyt. Opisom krajoznawczym towarzyszą dokładne **mapy i plany** oraz starannie wybrane **zdjęcia**, dające przedsmak prawdziwej podróży. Całość zamyka przydatny **słowniczek**.

Nr katalogowy: **6051**

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

Publikacja polecana przez:

 Gazeta.pl Turystyka

Cena 26,90 zł

Sprawdź najnowsze promocje:

- ♦ <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
- ♦ <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
- ♦ <http://bezdroza.pl/newsletter>

Wydawnictwo Bezdroża

ul. Pychowicka 7, 30-364 Kraków
tel.: 12 2692961, faks: 12 2677711
e-mail: biuro@bezdroza.com.pl,
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-7661-136-5

9 788376 611365 >

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!
<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
 Helion SA